

LUOTTAMUS TOIMITTAJAN TYÖVÄLINEENÄ
Sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen merkitys
luottamussuhteen rakentamiseen ja ylläpitoon

Janita Suojanen

Tekijä(t) Janita Suojanen	
Koulutusohjelma Journalismin koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi LUOTTAMUS TOIMITTAJAN TYÖVÄLINEENÄ Sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen merkitys luottamussuhteen rakentamiseen ja ylläpitoon	Sivu- ja liitesivumäärä 19 + 1
<p>LUOTTAMUS TOIMITTAJAN TYÖVÄLINEENÄ käsittelee erilaisten vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen vaikutusta toimittajan ja haastateltava ja/tai kuvattavan välille rakentuvaan luottamussuhteeseen. Pohdin asiaa kirjallisuuden, toimittajahaastattelun sekä oman produktikohtaisen kokemuksen perusteella.</p> <p>Alussa käsittelen opinnäytetyöhön liittyvän #LOVEMEASIAM-produktin suunnittelua, roolitusta ja tuottamista sekä videosarjaan kuuluvan alastomuuden aiheuttamia haasteita. Kerron lisäksi käyttämästäni kalustosta ja apuvälineistä, musiikin valinnasta ja pohdin suostutteleminen roolia toimittajan työssä ja luottamussuhteen syntymisessä.</p> <p>Kappaleessa kolme siirryn käsittelemään studion valmistelua, itse kuvaustilannetta ja vuorovaikutuksen ja sosiaalisen kanssakäymisen vaikutusta kuvaustilanteeseen. Pyrin esittämään konkreettisia esimerkkejä produktiin liittyvistä tapahtumista sekä nostamaan esille kirjallisuudesta ja toimittajahaastattelusta kohonneita pointteja. Lisäksi käsittelen kommunikation merkitystä esimerkiksi kiittolisuuden osoittamisen ja valtajaan kautta. Kerron kuvattavalle antamistani ohjeistuksista sekä siitä, miten toimin yllättävissä tilanteissa. Pohdin myös lyhyesti sitä, tuleeko valmis tuote näyttää kuvattavalle ennen sen julkaisemista.</p> <p>Kappaleessa neljä perehdyn maineen, ammattiuskottavuuden ja olemuksen vaikutukseen luottamussuhteen rakentamisessa. Käsittelem sanattoman viestinnän merkitystä, etenkin ilmeitä, katsetta ja käsien eleitä, toimittajan ja toimittajan edustaman median mainetta sekä ulkoasun ja olemuksen vaikutusta. Lisäksi nostan esille käytännön keinoja, kuten kuuntelemisen ja myötäelämisen taidon, uskottavuuden ja luottamussuhteen parantamiseen. Lisää käytännön vinkkejä luottamussuhteen luomiseen tarjotaan kappaleessa viisi.</p> <p>Lopuksi pohdin omaa osaamista ja kehityskohteita opinnäytetyöhön liittyvän produktin kautta. Mietin lyhyesti myös sitä, tulisiko vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen opettelu olla osana toimittajan koulutusta.</p>	

Asiasanat

Toimittajat, journalismi, video, haastattelu, luottamus, vuorovaikutus, sosiaaliset taidot

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Produktin suunnittelu ja käynnistäminen.....	2
2.1	Projektin ideointi ja suunnittelu.....	2
2.2	Yhteydenotto ja roolitus.....	4
2.3	Julkaisusuunnitelma.....	6
3.	Kuvaaminen, valmistelu ja kanssakäynti kuvaustilanteessa	8
4	Luottamuksen luominen, ylläpito ja merkitys	10
4.1	Nonverbaalinen viestintä ja ammattiuskottavuus.....	10
4.2	Toimittajan ja median maine	12
4.3	Taustatyön merkitys ja kuuntelemisen taito.....	13
5	Käytännön vinkkejä luottamuksen luomiseen	15
6	Pohdinta.....	16
7	Lähteet.....	18
	Liitteet.....	19

1 Johdanto

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön teoriaosuus käsittelee toimittajan ja haastateltavan ja/tai kuvattavan välistä luottamussuhdetta, sen rakentamista ja ylläpitoa. Projektiosuus koostuu kuusiosaisesta videosarjasta, jonka tarkoituksena on kannustaa kehopositiivisuuteen ja edistää osaltaan monipuolisemman kauneuskuvan nousua. Videosarjan on tarkoitus jatkaa määrittelemättömän ajan tämän teoksen valmistumisesta.

Jokaisessa alle minuutin mittaisessa videossa näytetään yksi ihminen alasti ja tuodaan esille jokaisen vartalon kiehtovimmat yksityiskohdat. #LOVEMEASIAM on kannanotto monipuolisemman kauneuskäsityksen puolesta ja keino tuoda valtavirrasta poikkeavia ihmisvartaloita yleisön nähtäville.

Body positivity eli kehopositiivisuus on ollut kansainvälisesti vahvassa nousussa viime vuodet, joten aihe on ajankohtainen. Samalla kauneus ja sitä muokkaavat sosiaaliset normit ovat ikiaikainen kysymys. Monesti kehopositiivisuus liikkeen keulakuvina nähdään plusmallit, jotka kuitenkin edustavat vain pientä palaa monipuolisuudesta. Siksi pyrin valitsemaan #LOVEMEASIAM:iin ihmisiä, jotka edustaisivat tavalla tai toisella ainutlaatuista ihmistä. Projektin on tarkoitus jatkaa vielä pitkään opinnäytetyön jälkeenkin, jotta pääsen käsiksi todelliseen monipuolisuuteen; kuusi ihmistä tuskin voi edustaa tätä uskottavasti.

Videosarjan toteuttaminen yksin oli osa oppimistavoitettani, joten suunnittelin, kuvasin ja editoin teokset itse. Sain kuitenkin halutessani konsultointiapua oppilaitoksen työntekijöiltä. Tarvittavan kaluston ja studion sain Haaga-Helian kautta, joten kuvauksista ei aiheutunut merkittäviä kuluja eikä projektin tiimoilta syntynyt juurikaan ongelmia. Suurimpia haasteita oli kuvattavien kerääminen, jota vaikeuttivat mm. alastomuuden ja videokuvan ujestelu, aikaraja sekä toimittajan ja julkaisualustan tuntemattomuus. Teoriaosuudessa käsitelen juuri sitä, miten luottamus toimittajaan ja mediaan vaikuttaa arkaluontoiseen työhön.

Tietoperusta aiheen tiimoilta on niukkaa, joten keräsin kirjallista materiaalia paitsi toimitustyöstä myös vuorovaikutuksesta ja sosiaalisista taidoista, sillä molemmat aiheet ovat avainasemassa luottamuksen rakentamisessa. Lisäksi haastattelin kehosuhdetta pitkään käsitellyttä toimittajaa, Maria Mustrantaa. Tietoperustasta selvisi se, minkä olin itsekin projektin toteutuksen aikana huomannut: luottamus kuvaajaan ja/tai toimittajaan on välttämätön, etenkin, kun käsiteltävänä on arka aihe, kuten alastomuus ja ihmisen suhtautuminen omaan kehoonsa.

Havaitsin, että luottamus syntyy mm. uskosta, että toimittajan tarkoituksiperät ovat hyvät, onnistuneesta verbaalisesta ja nonverbaalisesta viestinnästä sekä toimittajan kyvystä luoda turvallinen ja rauhallinen ilmapiiri sekä ennen haastattelua, sen aikana että sen jälkeen. Sosiaaliset taidot ovat tätä kautta tärkeä työkalu toimittajalle.

2 Produktin suunnittelu ja käynnistäminen

Produkti on kehopositiivisuutta juhlistava videosarja nimeltä #LOVEMEASIAM. Videosarja koostuu toistaiseksi kuudesta alle minuutin mittaisesta, sosiaaliseen mediaan suunnitellusta videosta, joista jokaisen keskiössä on yksi alaston ihmiskeho. #LOVEMEASIAM-sarja tulee jatkumaan määrittelemättömän ajan, jotta sen olisi mahdollista edustaa todellista monimuotoisuutta ihmiskehojen kirjossa.

2.1 Projektin ideointi ja suunnittelu

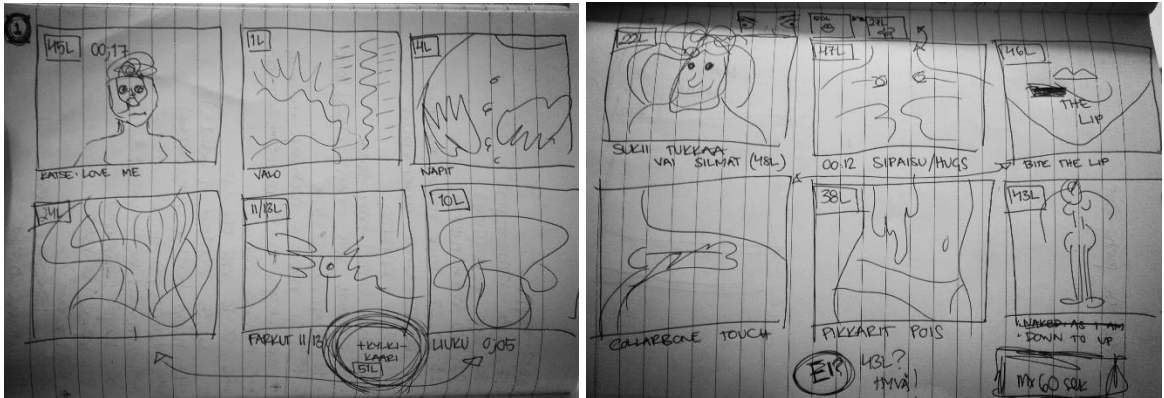
Idea kehopositiivisuutta ajavaan videokampanjaan lähti niin omista kiinnostuksen kohteista kuin nykypäivän ilmiöistäkin. Kehopositiivisuus liike on ollut olemassa jo ainakin yhdeksänkymmentä luvulta asti, mutta se on kerännyt huomattavan määrän näkyvyyttä muutaman viime vuoden aikana. (The Body Positive, julkaisuvuosi ei tiedossa) Erilaiset kampanjat, kuten Doven Real Beauty ja American Eagle Outfittersin #areiereal sekä Lane Bryantin #ImNoAngel, ovat vallanneet runsaasti tilaa sosiaalisesta mediasta. Usein kehopositiivisuuskampanjoissa tuntuu kuitenkin nousevan esiin lähinnä plusmallien edustama kurvikas vartalotyyppi – aito monipuolisuus ei vielä ole päässyt selkeästi näkyviin.

#LOVEMEASIAM:in tarkoituksena on tuoda esille tavallisia ja silti ainutlaatuisia ihmiskehoja, joihin joku jossakin voisi samaistua. Pyrin nostamaan nähtäville ihmisiä, jotka poikkeavat tavalla tai toisella valtamediassa esiintyvistä esikuvista. Videosarjan on tarkoitus olla raikas tuulahdus rehellisyyttä Photoshopin ja filttareiden maailmassa. Sen on tarkoitus viestittää, että jokainen keho on hyvä, ainutlaatuinen ja rakastamisen arvoinen.

Valitsin välineeksi videon, sillä uskoin liikkuvan kuvan ja äänen yhdistelmän mahdollistavan voimakkaamman tunteen synnyttämisen katsojassa. Koin, että videolla ihmiskehon yksityiskohdat, rakenne ja tapa olla ja liikkua välittyvät tavalla, johon valokuva ei pystyisi. Mielestäni oli tärkeää huomata myös se, miten paljon valokuvia erilaisissa kehopositiivisuuskampanjoissa on jo olemassa. Videomuodossa tehty kampanja sen sijaan voisi vielä erottua joukosta.

Videon visuaalinen ilme oli mielessäni selkeänä heti ensiajatuksesta alkaen. Projektin alkaessa tiesin tarkalleen mitä halusin – kunnes ryhdyin kuvaamaan. Ensimmäisen kuvattavan kanssa käytin runsaasti muita enemmän aikaa, sillä etsin ja kokeilin erilaisia kuvakulmia, valotuksia, alkuja ja loppuja. Ensimmäisen videon editointiprosessin aikana vakiintui valmiissa videoissa nyt nähtävä tyyli; mustavalkoinen ilme, aavistuksen provosoiva alku, liki puhtaasti yksityiskohdista koostuva keskiosa, sekä värien hidas palaaminen loppukohdaukseen.

Visuaalisen ilmeen tavoittamisessa käytin apuna videotyöskentelyn yksinkertaisimpia työkaluja, kuvakäsikirjoitusta (storyboard) ja ottolistaa (shotlist). Koska työskentelin yksin, näiden työkalujen käyttäminen tiedonvälittämiseen ei ollut tarpeellista, mutta ne auttoivat hahmottamaan tarvittavia otoksia, tarinan kuvallista kulkua, tarvittavia kuvakokoja ja myös tarkastamaan sen, ovatko kaikki tarvittavat otokset kasassa. #LOVEMEASIAM-projektissa päätin jättää reilusti tilaa mahdollisille muutoksille, sillä halusin jokaisen kuvattavan persoonallisuuden ja luontaisen olemuksen näkyvän lopputuloksessa. Siksi käytin kuvakäsikirjoitusta myös osana editointiprojektia; näin pystyin vertailemaan alkuperäistä suunnitelmaa ja muutoksien jälkeistä suunnitelmaa ennen kuin tein varsinaista editointityötä. Hyvä kuvakäsikirjoitus ja ottolista säästävätkin merkittävän määrän työaikaa.

Esimerkki storyboardista, jota on käytetty apuna paitsi kuvausten suunnittelussa myös editointivaiheessa.

Visuaalista ilmettä suurempi haaste oli oikeanlaisen musiikin löytäminen. Halusin taustaa äänen olevan sama jokaisessa videossa ja viestittävän kaikkia niitä tunteita, joita aiheeseen kuuluu. Halusin musiikin kertovan epävarmuudesta, itsensä hyväksymisestä, kauduudesta, mukavuuden tunteesta omassa kehossa, ainutlaatuisuudesta. Halusin sen olevan rohkea ja lempeä, päättäväinen muttei hyökkäävä. Käytin musiikin valintaan useita päiviä, ja lopulta otin yhteyttä musiikkia tekevään kollegaani. Pyysin häneltä tarkkaan määrittelemääni tyyliä ja sain juuri sitä. Se ei kuitenkaan toiminut yhdessä videon kanssa. Tarkoituksenamme oli muokata hänen luomaansa ääniraitaa, kunnes löysin puoli vahingossa täydellisen kappaleen; JAGAJAn When we're free oli tunnelmaltaan ja sanomaltaan juuri sitä, mitä kaipasin: voimaannuttava.

Epävarmaa oli myös se, miten monta ja minkälaista ihmistä projektiin tulisi. Alun perin kaavailin koko sarjan koostuvan viidestätoista videosta ja ihmisestä. Hyväksyin projektin alussa sen, että yksikään kampanja ei voisi koskaan täydellisesti edustaa koko ihmiskunnan monimuotoisuutta, mutta halusin osua edes lähemmäs kuin valtaosa aihetta käsittelevistä kampanjoista. Melko pian sain huomata tavoitteeni olevan odotettua haastavampi.

2.2 Yhteydenotto ja roolitus

Lähestyin aihetta tarkkailemalla ihmisiä lähipiirissäni, mutta en halunnut rakentaa projektia ystäväni varaan. Niinpä lähdin liikkeelle viidakkorumpumetodilla; kerroin projektista ystäville, työkavereille ja puolitutuille. Melko nopeasti nämä ihmiset yhdistivät minut tutuihinsa, jotka olivat kiinnostuneita osallistumaan. Muutaman kuvattavan löydyttyä aloin keskittymään tarkemmin monipuolisuuteen; valtaosa kiinnostuneista oli noin 20–30 vuotiaita kantasuomalaisia, normaalipainoisia naisia.

Pyrkiessäni lisäämään kuvattavien monipuolisuutta aloitin helpolta tuntuvista ratkaisuista; mukaan tarvitaan myös miehiä, etnistä vaihtelua, isompia ja pienempiä ihmisiä.

Minulle tarjoutui tilaisuus kuvata naista, joka on pyörätuolissa, miestä, jonka ihoa peittää valtava määrä tatuointeja sekä naista, joka on intohimoinen kehonrakentaja. Kuvatessani huomasin, että jokainen vartalo – vaikutti se miten tavanomaiselta tahansa – on yksilöllinen, erityinen. Mitä enemmän asiaa käsittelin, sitä paremmin ymmärsin, että pieneen videosarjaani ei tulisi koskaan mahtumaan edustajaa jokaiselle ihmiskeholle. Siksi päätin olla murehtimatta liikaa sitä, keitä videoissani ei ole.

Kuvattavat kuulivat projektista yleensä yhteisten tuttujen kautta, antoivat yhteystietonsa tutuillemme, ja minä otin heihin yhteyttä sähköpostilla, tekstiviestillä tai Facebook-viestillä. Käytin aina samaa viestipohjaa, jossa kerroin lyhyesti projektista ja sen tarkoitusperistä, ja kysyin olisiko viestin saaja kiinnostunut osallistumaan. Kirjallista lähestymistapaa käyttää myös Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen Sielu ja Ruumis -palstaakin kirjoittava toimittaja Maria Mustranta, joka kertoi lähestyvänsä kyseisen aiheen haastateltavia usein juuri kirjallisesti, sähköpostitse, antaakseen heille aikaa tutustua juttusarjaan ja miettiä rauhassa (Mustranta, 16.5.2017).

Julkaistuani jonkin verran kuvamateriaalia Instagramissa, lähestyin ihmisiä myös täysin oma-aloitteisesti; kadulla, juhlissa, Instagramissa. Olin positiivisesti yllätynyt siitä miten myönteisesti aiheeseen suhtauduttiin. Ihmiset kertoivat usein aiheen olevan heille henkilökohtaisesti merkittävä ja ihailevansa projektiin osallistuvia, mutta kokivat esteeksi esimerkiksi työkavereiden tai sukulaisten mahdollisen negatiivisen suhtautumisen aiheeseen. Myös valitsemani väline, video, oli esteenä osalle; ajatukseen valokuvasta suhtauduttiin huomattavasti suopeammin. Ihmiset kertoivat usein arastelevansa sitä, miten videokameran edessä käyttäytyään ja ollaan. Tämä puolestaan oli minulle yksi merkittävimmistä syistä valita välineeksi video; ihmisen olemuksen ja liikkeen kautta välittyä valtavasti häntä itseään.

Pyysin kuvattavaksi arviolta 20–25 ihmistä, joista välittömästi kieltäytyi suunnilleen viisi. Suoraan mukaan lupautuvia tuli noin kymmenen, ja empiviä ihmisiä oli suunnilleen saman verran. Osa mukaan pyydetyistä kaipasi silminnähden vakuuttelua. Minulle oli kuitenkin itsestään selvää, etten suostuttelisi projektiin ketään ja kerroin sen myös kuvattavaksi pyytämilleni henkilöille. Kuten journalistisiin tapoihin kuuluu, pidin aina huolen, että kuvattavaksi tulemista harkitsevat ymmärsivät materiaalin menevän nettiin ja pysyvän siellä.

Haastateltavalla on oikeus saada ennakolta tietää, millaisessa asiayhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hänelle on myös kerrottava, jos haastattelua voidaan käyttää useissa eri välineissä. Haastateltavalle pitää aina kertoa, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan tausta-aineistoksi (Journalistiliitto, 2013).

Kerroin, että internetin ollessa julkaisualustana, en voi kontrolloida videoihin tulevia kommentteja tai sitä, missä ne vielä näkyvät. Halusin ihmisten tekevän osallistumispäätöksen itsenäisesti, jotta kaikki osapuolet välttyisivät mahdollisimman varmasti mielipahalta ja katumukselta. Myöskään Mustranta ei taivuttele haastateltavia mukaan, etenkin kun omasta kehosta kertovaan juttuun liittyy olennaisesti alastonkuva haastateltavasta. ”Minä vain kysyn heiltä, mutta jos vastaus on ei, niin en taivuttele. Jos se on ehkä tai kenties myöhemmin, niin toki palaan asiaan.” (Mustranta, 16.5.2017).

Avoimuus on myös keino synnyttää luottamuksen tunnetta (Raatikainen, 2015, 52). Uskon, että riittävän tiedon, myös negatiivisen sellaisen, tarjoaminen ja päätöksenteon jättäminen mahdolliselle kuvattavalle osoittaa rehellistä arvomaailmaa, integriteettiä, ja edistää näin luottamussuhteen syntymistä. Pentikäisen mukaan juuri integriteetti on yksi uskottavuuden – ja sitä kautta luottamuksen – peruspilareita. Muita kivijalkoja ovat tahto, kyvykyys ja tulokset (Pentikäinen, 2014, 52).

Lähes kaikki #LOVEMEASIAM-projektiin mukaan lähteneet ihmiset olivat niin sanottuja tavallisia ihmisiä, jotka kertoivat kehopositiivisuuden aiheena olevan heille tavalla tai toisella tärkeä, ja siksi myös syy lähteä mukaan. Toiset kokivat osallistumisen keinona ylittää itsensä, tulla sinuiksi oman kehonsa kanssa tai voimaantua esimerkiksi nuorena koetun kiusaamisen tai ex-kumppanin ilkeiden kommenttien jälkeen. Toiset kokivat sen mahdollisuutena tarjota rehellistä kehonkuvaa lapsille ja nuorille; mahdollisuutena helpottaa toisen ihmisen oloa. Mustrannan kirjoittamalla palstalla esiintyvät sen sijaan tunnetut julkisuuden henkilöt, ja hän uskookin motiivien tulevan yleensä julkisuudesta hyötymisestä, eikä niinkään aiheesta itsestään. (Mustranta, 16.5.2017) Tämä on hyvä tiedostaa, sillä haastatelta-

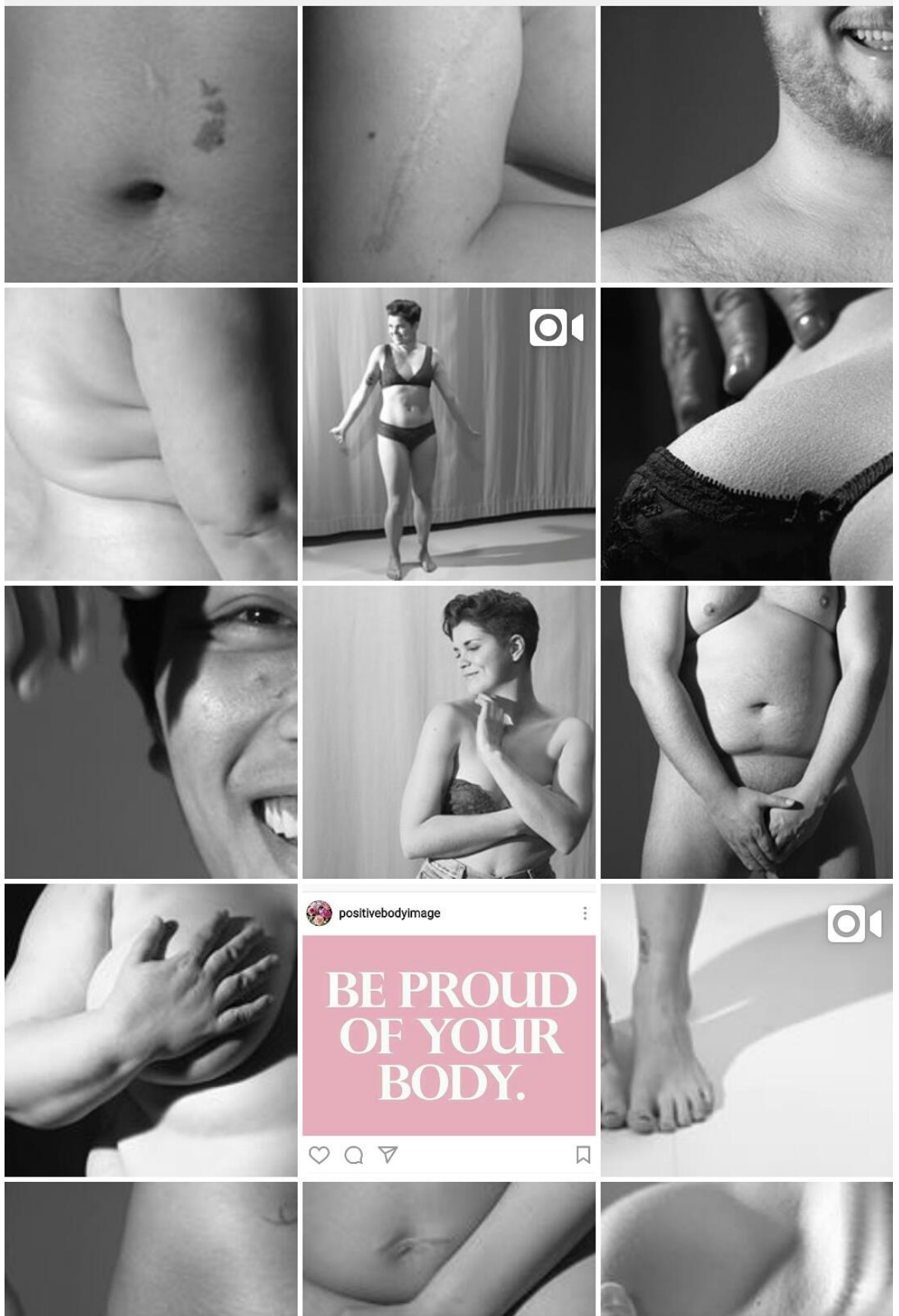
van motiiveilla voi olla toimittajalle merkitystä; voiko toimittaja luottaa haastateltavan sanomaan? Kriittisen tarkastelun mahdollistamiseksi onkin hyvä yrittää tiedostaa haastateltavan motiivit edes pintapuolisesti.

2.3 Julkaisusuunnitelma

Internetin käyttäminen julkaisualustana oli selkeä paitsi välineen, videon, valinnasta johtuen myös siksi, että halusin teoksen päätyvän näkyville mahdollisimman laajalle yleisölle, kansainvälisestikin. Koin videosarjan olevan ennen kaikkea osa portfoliotani – projekti, joka kuvastaisi osaamistani ja kiinnostuksen kohdettani, ihmistä. Halusin kerätä yhteen paikkaan useita projektejani, joista #LOVEMEASIAM olisi ensimmäinen. Siksi päädyin julkaisemaan teoksen sosiaalisessa mediassa nimen The Silhouette of You alla.

En tehnyt julkaisusuunnitelmaan tarkkaa aikataulua, vaan päätin julkaista teokset, kun niitä olisi valmiina useampi. En myöskään pohtinut näkyvyyden kasvattamista suuremmin, mikä oli jälkepäin ajateltuna minulle hyvin tyypillinen virhe. Menestyvä sosiaalisen median käyttö on valtavan aikaa vievä prosessi, jota ei voi tehdä puolihuolimattomasti vasemmalla kädellä. Se on suunniteltava ja sen käytön on oltava jatkuvaa ja johdonmukaista. Yksi tämän projektin tärkeimmistä opetuksista olikin se, että freelance-toimittajana ei riitä, että suunnittelen ja valmistan kiinnostavan teoksen – se on myös saatava ihmisten nähtäväksi.

Lopulta julkaisualustaksi päätyvät ainakin Facebook, Instagram ja Youtube. Muita harkitsemisen arvoisia julkaisualustoja ovat Twitter ja blogi. Useampi julkaisupaikka toki mahdollistaisi laajemman näkyvyyden, mutta se myös vaatii huomattavasti suurempaa panostusta. Uskon, että harvempi, mutta aktiivisesti ylläpidetty profiili tuo parempaa näkyvyyttä kuin useampi, mutta harvoin ja/tai huolimattomasti ylläpidetty profiili. Siksi päädyin valitsemaan sosiaalisen median maailmasta paitsi parhaiten videoteokselle sopivat myös minulle käyttäjänä tutuimmat väylät.

Näyttökuvaa The Silhouette of You Instagram-profiilissa julkaistusta #LOVEMEASIAM-kampanjan teaser-kuvista.

3. Kuvaaminen, valmistelu ja kanssakäynti kuvaustilanteessa

Jokaisen videon kuvaaminen oli omanlaisensa prosessi, vaikkakin raamit tapahtuman ympärillä olivat vakiintuneet. Kehotin kuvattavia varaamaan noin kaksi tuntia aikaa, vaikka kuvaaminen itsessään oli usein valmis alle tunnissa. Koin tämän tärkeäksi, sillä uskon kiireettömän ympäristön olevan omiaan rennon ja positiivisen ilmapiirin luomiseksi. Lisäksi pyrin vaikuttamaan kuvattavien tunnelmaan monin muin tavoin. Jokainen henkilö suhtautui prosessiin omalla tavallaan, mikä luonnollisesti vaikutti myös minun toimintaani toimittajana ja ohjaajana. Vuorovaikutus onkin merkittävä osa luottamuksen rakentamista ja ylläpitämistä (Raatikainen, 2015, 108).

Kuvaaminen tapahtui Haaga-Helian studiolla, Pasilassa. Studion valmisteluun varasin aina noin 1-1,5 tuntia aikaa ennen kuvattavan saapumista. Aloitin kuvaukset tarkastamalla molempien videokameroiden akun tilan – ja lähes poikkeuksetta laitoin ne latautumaan. Lisäksi vuorasin ohjaamon ja studion välissä olevan lasiseinän jätösäkeillä, jotta sain aikaiseksi kuvauksissa tarvittavan rauhan ja yksityisyyden studioon. Itse kuvausasetelma oli hyvin yksinkertainen: taustaksi asetettiin valkoista taustapaperia, valaistukseen tarvitsin katossa olevan kohdevalaisimen (spottivalon) lisäksi yhden arrilite-valaisimen (punapään) ja tasovalohajastimen (softboxin). Lisäksi järjestelyihin kuului kameroiden ja kamerajalkojen paikalleen asettelu ja, ehkä tärkeimpänä kaikista, Ei saa häiritä -kytlin asettaminen kumpaankin oveen.

Tapasin kuvattavat aina Haaga-Helian aulassa tai ulko-ovien luona. Matkalla studioon ehdin lämmitellä kuvattavaa juttelemalla arkisista asioista, kuten siitä, miten matka meni tai miten työviikko on edennyt. Moni kuvattava kertoi jo tässä kohtaa hyvin avoimesti omista asioistaan kotona ja töissä. Kuvattavat olivat poikkeuksetta ainakin hieman jännittyneitä tullessaan studioon. Siksi tarjosin tavaroiden laskemisen jälkeen aina mahdollisuuden vessakäynnille – muutama minuutti omaa aikaa heti studioon saapumisen jälkeen tuntui olevan monelle rauhoittava tekijä. Tämän jälkeen oli luontevaa siirtyä asiaan.

Toistin jokaisen kuvauksen alussa projektin sisällön ja tarkoituksen, ja kerroin olevani kiitollinen kuvattavan ajasta ja osallistumisesta. Koin, että etenkin tilanteessa, jossa ihminen antaa vapaaehtoisesti itsensä, persoonansa ja kehonsa toimittajan teokseen, on tärkeää ilmaista hänen panostuksensa merkitys projektille. Kiitollisuuden ja arvostuksen osoittaminen onkin tehokas keino hyvän ilmapiirin luomiseen ja motivaation lisäämiseen. (Pentikäinen, 2014,130)

Tapaamisen alussa allekirjoitimme sopimuksen, ja kerroin myös kuvaustekniikasta. Sainoin, että otamme saman kohtauksen useasti, joten onnistumista, naurua, itkua tai muutaakaan reaktiota ei tarvitse jännittää. Kerroin, että en käytä kuvauksissa olevaa äänimateriaalia, joten he voivat jutella huoletta mistä tahansa. Tein aina myös hyvin selväksi, että kuvattavan mukavuus on hyvin tärkeää: hän voi milloin tahansa pitää taukoa tai halutesaan keskeyttää kuvaukset. Aikuisella ihmisellä on lähes aina keskeyttämisen ja jopa uloskävelemisen mahdollisuus, mutta lausumalla tämän ääneen, viestitin kuvattavalle ystävällistä ja ymmärtäväistä asennetta (Kauppila, 2005, 28). Koen tämän valtajaan viestittämisen olevan merkittävä tekijä luottamuksen rakentamisessa, vaikka sitä valtaa ei kukaan toistaiseksi ole päättänyt käyttääkään.

Kuvaamisen aikana verbaalinen viestintäni on usein kohtuullisen vähäistä. Kameran takaa annan lähinnä ohjeita, kuten ”käännytkö oikealle” ja ”astutko askeleen taaksepäin”, kerron kuvattavan tekevän hyvää työtä ja kysyn tunnelmaa tai sitä, onko kaikki hyvin. Monet kuvattavista ovat itse jutelleet aktiivisesti läpi kuvausten, toiset vain kuunnelleet musiikkia ja ohjeitani. Sen sijaan kuvausten ollessa loppusuoralla olen usein pysähtynyt kuuntelemaan kuvattavan tarinaa pidemmäksikin aikaa, sillä monesti aiheet muuttuvat tunnin aikana melko henkilökohtaisiksi. Sellaisessa tilanteessa katseen keskittäminen puhujaan on paitsi kohteliasta myös merkittävä osa onnistunutta vuorovaikutustilannetta (Raatikainen, 2015, 112). Olen otettu siitä, että kuvattavat ovat jakaneet henkilökohtaisia asioitaan minulle täysin oma-aloitteisesti – sen jos jonkin, koen olevan merkki onnistuneen luottamussuhteen luomisesta.

Toisinaan kuvattavat herkistyivät juuri ennen kuvaamista. He kertoivat tunteiden nousevan pintaan, sillä kameroiden eteen astuminen on henkilökohtainen voitto, päätös itsensä hyväksymisestä ja vastaisku niille, jotka ovat kritisoineet heitä aiemmin elämässä. Ensimmäinen herkistyminen oli asia, johon en ollut osannut varautua etukäteen, joten reaktioni perustui siihen, mitä olisin itse vastaavassa tilanteessa toivonut tapahtuva; jatkoin puhumista ojentaessani kuvattavalle nenäliinan ja kerroin tarkastavani valot vielä kertaalleen. Näin pysyin samassa tilassa kuvattavan kanssa, mutta annoin hänelle omaa rauhaa ja mahdollisuuden koota itsensä. Tämä osoittautui toimivaksi reaktioksi, joten toimin kutakuinkin samoin myös jatkossa. Vuorovaikutustilanteissa kuvattavan tai haastateltavan kanssa usein haastavinta voikin olla juuri oikean reaktion löytäminen. On tärkeää huomata se, milloin on hyvä aika tarjota tilaa ja hiljaisuutta ja milloin puolestaan kysyä lisää tai ohjata eteenpäin (Raatikainen, 2015, 112).

Kuvaustilanteen päätyttyä kerroin kuvattaville lähettäväni videon heidän nähtäväksi ennen julkaisua, pyysivät he sitä tai eivät. Vaikka en olisi kovin helpolla tehnyt muutoksia valmiisiin videoihin, eikä videoissa ole puhetta tai kuvattava esitä muulla tavoin mielipiteitä tai lausumia, joten journalistin ohjeet eivät suoranaisesti velvoita materiaalin näyttämiseen, mutta koin kuitenkin tarkastamismahdollisuuden tarjoamisen kohteliaaksi eleeksi. (Journalistiliitto, 2013)

4 Luottamuksen luominen, ylläpito ja merkitys

Niin toimittajan kuin mediankin maine vaikuttaa haastateltavien suostuvaisuuteen, luottamussuhteeseen ja lopulta jutun laatuun, jopa valmistumiseen. Jokainen journalistipiskelija lienee huomannut etenkin asiajuttuja kirjoittaessa ihmisten osallistumishaluttomuuden, kun julkaisu ja tekijä ovat vieraita. Parhaankin medialalon tuoma luottamus voi kuitenkin olla hyödytön, jos toimittajan oma ammattiuskottavuus ja maine ovat kärsineet. Siksi toimittajan on pidettävä huoli maineestaan paitsi työnantajansa myös oman tulevaisuutensa vuoksi.

4.1 Nonverbaalinen viestintä ja ammattiuskottavuus

Luottamus määritellään eri tavoin tieteenalasta riippuen. Tässä teoksessa puhumme arkisesta luottamuksen tunteesta eli siitä ajatuksesta, että toiseen voi luottaa eikä hän tee sinua tai sopimaanne kohtaan väärin. Ihmiset kokevat vuorovaikutustilanteet ja myös luottamusta herättävät ominaisuudet yksilöllisesti. Joitakin yhteisiä seikkoja luottamuksen tunteet syntymisessä voidaan kuitenkin tunnistaa. Näitä ovat esimerkiksi hyvántahtoisuus (*benevolence*) ja todenperäisyys (*reliability*) eli ihmisen kyky uskoa, että muut toimivat pääsääntöisesti johdonmukaisesti. Tunnistettavissa ovat usein myös pätevyys (*competence*) eli usko siihen, että selviytyy annetuista tehtävistä ja velvollisuuksista, rehellisyys (*honesty*) ja avoimuus (*openness*) (Raatikainen, 2015, 52–53). Siksi onkin selvää, että sanat eivät yksin luo turvallista ja luottamusta herättävää ympäristöä. Paljon viestinnästä, niin yksityiselämässä kuin työelämässäkin, on kiinni nonverbaalisesta eli sanattomasta viestinnästä. Eleet, ilmeet, katseet sekä jokin selittämätön olemus ja ”kemia” vaikuttavat ihmisten välisiin suhteisiin huomattavasti, jopa sanoja enemmän. (Kauppila, 2005, 33)

Etenkin ilmeiden tunnistaminen on merkittävä osa lähes kaikkea ihmisten välistä kommunikointia – ja ihmiset ovatkin siinä huomattavan lahjakkaita. Tutun ihmisen kasvoilta on helppo lukea tunteita ja reaktioita, mutta usein ne välittyvät verrattain helposti myös tuntemattomamman henkilön kohdalla. Etenkin huomiota vaativat ilmeet, kuten vihan tunteet ovat nopeasti havaittavissa. Selkeämpiin ilmeisiin kuuluu myös hymy, jonka oletetaan olevan merkki avautumisesta, ystävällisyydestä ja tyytyväisyydestä. Hymy voi kuitenkin olla

myös keino peittää negatiivisia tunteita tai tietoinen valinta vaikuttaa vastapuolen tunteisiin, esimerkiksi ensikohtaamisessa. Hymy on ilme, jonka tulkitseminen voi olla hankalaa juuri siihen kätkeytyvien monien vivahteiden vuoksi (Kauppila, 2005, 35). Aidon ja ystävällisen hymyn voi kuitenkin nopeasti erottaa väkinäisestä tai loukkaantumista peittelevästä hymystä kiinnittämällä riittävästi huomiota ihmisen muuhun olemukseen ja esimerkiksi silmiin.

Silmien ajatellaan usein olevan tie ihmisen sieluun. Tämä johtunee siitä, että silmistä ja katseesta on mahdollista poimia valtava määrä tietoa; mieliala, tunteet, avoimuus ja aggressiivisuus voivat näkyä katseesta. Lisäksi on syytä kiinnittää huomiota katsekontaktin keston. Toisinaan katsekontakti katkeaa odottamattomalla tai luonnottoman tuntuksella hetkellä, jolloin se voi viestittää esimerkiksi epäluotettavuutta tai kiinnostuksen puutetta. Jatkuva katsekontakti puolestaan koetaan merkiksi avoimuudesta, rehellisyydestä ja kiinnostuksesta. Puoliummessa nuokkuvat silmät ja ympärille päyily ovat usein merkki kyllästyisestä tai vaivaantumisesta. Katseen kautta voimme tulkita loputtoman määrän tunteita, ja esimerkiksi kriittisyys, epävarmuus, omahyväisyys, eroottiset viestit ja pelko paljastuvat usein katseesta. On kuitenkin tärkeää huomata, että katseen tulkinnassa voi tapahtua suuriakin virhepäätelmiä. Toisille kiinteän katsekontaktin säilyttäminen on hankalaa, vaikka heidän tarkoituksensa olisivat mitä puhtoisimmat. Toisaalta vilpilliset ihmiset voivat olla lahjakkaita luomaan illuusion avoimesta ja rehellisestä kontaktista vahvalla katsekontaktilla. Katseen tulkinnan apuna onkin luontaista käyttää muita kasvojen ja kehon ilmeitä. Nyökyttely, otsan rypistys ja kohonneet kulmakarvat ovat kaikki eleitä, jotka auttavat ymmärtämään ihmisen toiselle välittämää viestiä. Helpointa tulkinta onkin silloin, kun käytettävissämme on useita, yhdenmukaista viestiä välittäviä eleitä ja ilmeitä (Kauppila, 2005).

Kasvojen ilmeiden lisäksi vahvaa viestiä välittävät kädet. Niiden liikkeet tai liikkumattomuus ovat suorastaan keino puhua toiselle – myös silloin, kun kyse ei ole viittomakielestä. Käsien eleet voivat olla vahvistavia, heikentäviä tai ohjaavia. Ne voivat viestittää aggressiivisuutta ja lähettää uhkaavia eleitä tai ne voivat olla avoimuutta, rauhaa ja lempeyttä viestivät, jopa ilman kosketusta. Koskiessa toista ihmistä kädet lähettävät mahdollisesti vieläkin vahvempaa viestiä, josta arkinen esimerkki on kättely (Kauppila, 2005, 37). Moni meistä on törmännyt veltoon tai liian kovaan kädenpuristukseen. Tuolloin kättelystä jää usein epämiellyttävä tai hämmentynytkin tunnelma. Hyvä kädenpuristus puolestaan välittää varmaa, päättäväistä ja miellyttävää viestiä (Kauppila, 2005, 37).

Huomioimisen arvoista on ilmeiden ja eleiden lisäksi myös toimittajan ulkoinen olemus. Uskottavuuteen vaikuttavat osaltaan toimittajan siisti olemus ja asiallinen pukeutuminen

(Pentikäinen, 2014, 297). Merkitystä on myös toimittajan muulla käyttäytymisellä. Mustranta sanoo ammattiuskottavuuden olevan osa luottamuksen luomista, ja asiantuntijuuden onkin todettu olevan merkittävä tekijä luottamuksen tunteen luomisessa (Raatikainen, 2015, 79). Mustranta pitää uskottavuudesta huolen olemalla jämpä; jutut palautetaan ajallaan, huolella tehtyinä ja ilman asiavirheitä. Hän ilmestyy haastatteluihin ajoissa ja pitää lupauksensa. Luotettavaksi ihmiseksi koetaankin usein henkilöt, joiden toiminta on johdonmukaista, ennustettavaa ja yhdenmukaista hänen puheidensa kanssa (Raatikainen, 2015, 51). Mustranta uskoo luottamuksen rakentamisen ja ammattiuskottavuuden kannalta tärkeää olevan myös se, että pitää monet asiat omana tietonaan. ”Jos haastateltava sanoo, että älä laita tätä juttuun, niin en ikinä laita. Tai jos haastateltava kertoo hyvän henkilökohtaisen asian, niin pidän asian omana tietonani, vaikka sitä ei erikseen pyydetäisikään.” (Mustranta, 16.5.2017) Luottamuksen herättämisen kannalta onkin tärkeää, että verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä ovat yhdenmukaisia (Kauppila, 2005, 66).

4.2 Toimittajan ja median maine

Brändin merkitys media-alalla, kuten monilla muillakin aloilla, on erityisen tärkeä. Se on keino auttaa asiakasta valitsemaan juuri sinut, tunnettavuuden ja luotettavuuden kautta. Brändi on harkittu viesti ja mielikuva, jonka asianomainen haluaa tarjota yleisölle. Maine puolestaan on ihmisten ajatus ja mielikuva asianomaisesta. (Pentikäinen, 2014, 255) Maine on se, minkä voi pilata nopeasti ja peruuttamattomasti.

Maineen menetys ei ole seurausta pelkästään JSN:n langettavasta tuomiosta tai toistuvasti myöhästyneistä artikkeleista. Se voi olla myös silmänräpäyksessä syntyvä tahra harkitsemattomasta twiitistä tai riittävän moniin korviin kantautuneesta epäluottamuslauseesta. Mustranta painottaa media-alan ja koko Suomen pienuutta. Hän kertoo haastateltavien toisinaan kyselevän tutuiltaan palstasta ja Mustrannasta. Kuultuaan tuttavien positii-visesta kokemuksesta, monet suostuvat. Mustranta arveleekin, että virheen tekeminen saattaisi hankaloittaa työn tekemistä. Hän pitää luotettavuutta eräänlaisena ammattivelvollisuutena ja sanoo luottamuksen olevan koko ammattikunnan asia; epäluotettavien toimittajien olemassaolo tahraa ammattikunnan maineen ja hankaloittaa kaikkien työtä (Mustranta, 16.5.2017).

Maineen hallinta ei kuitenkaan ole vain toimittajan asia, vaan myös merkittävä osa mediatalojen toimintaa. Yrityksen maine vaikuttaa asiakkaiden suhtautumiseen (Pentikäinen, 2014, 256), minkä on huomannut myös Mustranta. Hän kokee Helsingin Sanomilla ja Kuu-kausiliitteellä olevan hyvä ja luotettava maine, joka helpottaa toimittajan työtä; Helsingin Sanomien työntekijät koetaan luotettaviksi ja osaaviksi. Hän ei usko, että kovin moni muu

lehti voisi julkaista vastaavaa palstaa yhtä menestyksekkäästi. Mustranta kokee myös välineellä olevan merkitystä, sillä haastateltavat tuntuvat suhtautuvan alastonkuvan printtijulkaisuun nettijulkaisua suopeammin (Mustranta, 16.5.2017).

4.3 Taustatyön merkitys ja kuuntelemisen taito

Haastatteluun valmistautuminen eli taustatyön tekeminen on merkittävä osa toimittajan työtä (Miettinen, 1984, 110). Vaikka #LOVEMEASIAM ei vaatinut projektina klassisten henkilökuvien tai henkilöhaastatteluiden kaltaista taustatyötä, projektin suunnittelun kannalta oli kuitenkin tärkeää perehtyä aiheeseen ja aiempiin julkaisuihin. Kun tavanomaisemmassa tilanteessa toimittaja pyrkii selvittämään mitä tietoa ei vielä ole julkisuudessa, minä pyrin selvittämään millaisia ihmisiä mediassa harvoin nähdään.

Myös Mustranta painottaa taustatyön merkitystä ja huomauttaa, että tietämättömyys paistaa läpi ja syö toimittajan uskottavuutta. Ensivaikutelma onkin merkittävä osa onnistuneen vuorovaikutussuhteen rakentamista, sillä sen aikana saattaa nousta esille esimerkiksi kummankin osapuolen ennako-odotukset, motiivit ja asenteet – kaikki se, minkä pohjalta vuorovaikutus- ja luottamussuhde lähtee rakentumaan (Raatikainen, 2015, 69). Mustranta kertoo lukevansa Kuukausiliitteen palstaa varten vähintään muutamia aiempia haastateltuja ja suuntaavansa joskus tiedon perässä kirjaston vanhojen aikakauslehtiarkistojen luokse. Jonkin verran tietoa myös ”on jostain muualta”, kuten yhteisten tuttavien kautta. Taustatyön lisäksi kuuntelemisen taito nousee esille merkittävä osana toimittajan arki työtä. Mustranta suosii haastatteluiden aikana nauhuria juuri siksi, että se vapauttaa toimittajan keskittymään kuulemaansa (Mustranta, 16.5.2017).

Aktiivinen kuuntelu haastattelutilanteessa, kuten melkein kaikissa onnistuneissa keskusteluissa, onkin suorastaan välttämättömyys. Aktiivisella kuuntelulla vastaanottaja ei pelkää vastaanota ääntä, vaan myös sanoman, eleet ja ilmeet. Kuuntelija osoittaa kiinnostusta ja ottaa vastaan toisen välittämää viestiä kaikilla aisteilla. Taitava kuuntelija myös aavistaa, kun jotain jää sanomatta tai kertoja empii. Erityisesti tällöin on antoisaa lähettää kannustavaa viestiä esimerkiksi myötäilevillä ääntelyillä tai nyökkäyksillä. Hienovaraisuus ja luottamuksen herättäminen ovatkin kuuntelutaitojen ABC. Joillekin ihmisille kuuntelun taito on hyvin luontevaa ja tapahtuu ilman suurempaa keskittymistä, mutta sitä on myös mahdollista opetella (Kauppila, 2005, 182–183).

Empatia, kyky jakaa toisen kokemaa tunnetilaa, voidaan nähdä osana kuuntelemisen taitoa. Empaattinen vuorovaikutustilanne edellyttää kuuntelijalta sosiaalista herkkyyttä, kykyä havaita ja eläytyä toisen mielentilaan ja tunteisiin (Kauppila, 2005, 186–187). Mustrannan mukaan myötäeläminen näkyy usein rohkaisevina eleinä ja ilmeinä. Etenkin henkilöhaastatteluissa toimittajan on hyvä viestittää jonkin asteista ymmärrystä, empatiaa ja samanmielisyyttä kannustaakseen haastateltavaa kertomaan lisää. (Mustranta, 16.5.2017) Myötätunnon määrää on kuitenkin hyvä oppia hallitsemaan; liiallinen heittäytyminen toisen tunteisiin voi vaikeuttaa työn suorittamista ja olla myös henkisesti raskasta (Raatikainen, 2015, 120–121).

Toimittajan voikin olla hyvä tarkkailla ja tulkita omaa käyttäytymistään ja tuntemuksiaan erilaisten kohtaamisten aikana. Näin hän voi pyrkiä määrittämään itselle sopivia ammatillisia rajoja ja käyttäytymismalleja, jotka tekevät työnteosta tehokasta, aitoa ja mielekästä ilman kohtuutonta henkistä taakkaa. Jokaisen alalla toimivan on lisäksi hyvä pyrkiä kehittämään vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja pärjätäkseen paremmin haastattelutilanteissa. Yksinkertaiset kokeilut ja pienet muutokset voivat johtaa paremman luottamussuhteen syntyyn ja sitä kautta merkittävästi antoisampaan kanssakäymiseen, parempaan haastatteluun – ja parempaan juttuun.

5 Käytännön vinkkejä luottamuksen luomiseen

- **Anna ihmisille aikaa harkita**
Mikäli jutun aikataulu sen sallii, henkilöjutuissa on hyvä antaa ihmisille hetki aikaa harkita osallistumista. Etenkin alastomuutta vaativissa aiheissa kuulijan ensimmäinen reaktio on helposti säikähtäminen; julkinen alastomuus on harvalle arkipäivää. Siksi pieni miettimistauko voi johtaa positiivisempaan reaktioon.
- **Kerro tavoitteistasi rehellisesti**
Jos mahdollista, tarjoa haastateltavaksi pyytämällesi ihmiselle mahdollisuus tutustua sarjan aiempiin julkaisuihin, jotta hän tietää mistä todella on kyse. Mikäli kyseessä on ensimmäinen tai ainutlaatuinen juttu, kerro selvästi ja rehellisesti jutun tavoitteista. Se auttaa tekemään päätöksen ja toimii alkuna luottamussuhteen syntymiselle.
- **Ole tavoitettavissa**
Pyri olemaan tavoitettavissa, jotta haastateltava voi halutessaan esittää kysymyksiä tai kertoa murheista tai epäilyksistään suoraan. Tällä tavoin voi saada estettyä monta väärinkäsityksistä johtuvaa perumista.
- **Tee taustatyö huolellisesti**
Riittävän tiedon hankkiminen on välttämätöntä jo kysymysrunгон luomisellekin, mutta myös toimittajan ammattiuskottavuudelle. Huonosti valmistautunut toimittaja antaa epäkunnioittavan vaikutelman ja saa harvoin tilanteesta irti parhaan mahdollisen vastauksen. Hyvä valmistautuminen tekee haastattelusta luontevampaa ja keskustellevampaa ja johtaa usein runsaampiin, avoimempiin vastauksiin.
- **Huolehdi siististä olemuksesta ja hyvistä käytöstavoista**
Toimittajan ei tarvitse ilmaantua haastatteluun jakkupuvussa, mutta siisti olemus ja hyvät käytöstavat viestivät kunnioittavaa asennetta. Positiivisen kuvan antaminen helpottaa työtäsi.
- **Suosi sijainteja, joissa on yksityisyyttä**
Järjestä haastattelu riittävän yksityiseen tilaan, jotta haastateltava voi puhua rauhassa ilman, että pelkää ulkopuolisen ihmisen kuuntelevan keskustelua tai häiriintyy ympärillä olevasta hyörinästä.
- **Karsi häiriötekijät ja ylimääräiset ihmiset**
Pidä kuvauksissa ja haastatteluissa ihmismäärä miniminä. Ylimääräiset ihmiset tai muut häiriötekijät vaikeuttavat keskittymistä ja saattavat haitata avointa ja sujuvaa kommunikointia.
- **Kysyä kaikki oleelliset kysymykset, mutta kunnioita kieltävää vastausta**
Älä ujostelee kysyä henkilökohtaisiakin asioita; kysymysten esittäminen on sinun tehtäväsi. Kunnioita kuitenkin kieltävää vastausta, sillä haastateltavan yksityisyyden ja rajojen hyväksyminen on osa luottamuksen luomista.
- **Etene kevyemmistä kysymyksistä painavampiin**
Järjestä kysymyslistasi niin, että aloitat vähemmän henkilökohtaisista kysymyksistä ja etenet vaikeampiin tai henkilökohtaisempiin aiheisiin. Näin haastateltavan ajatukset ovat jo aiheessa, kun käsittelette merkityksellisimpiä kysymyksiä.
- **Jos tiedät haastateltavan ärsyntyvän kysymyksestä, tuo se esille etukäteen**
Monet haastateltavat joutuvat vastaamaan toistuvasti samoihin kysymyksiin, joten aiheet voivat käydä puuduttaviksi. Jos kuitenkin haluat kysyä paljon käsitelystä aiheesta, kerro haastateltavalle, että tiedät aiheen olevan kulunut. Jostakin syystä se tuntuu vähentävän ärsytystä ja helpottavan vastauksen saamista.
- **Kokeile erilaisia kysymyksen asetteluja**
Mikäli sinun on vaikea saada vastausta jutun kannalta oleelliseen aiheeseen, kokeile kysyä samaa asiaa eri muodossa hieman myöhemmin. Joskus kysymyksen

asettelu vaikuttaa haastateltavan reaktioon tai hän tarvitsee vain hieman lisää miettimisaikaa.

- **Käytä hiljaisuutta haastatteluväliseenä**
Hiljaisuudet koetaan usein kiusallisiksi, joten ihmiset pyrkivät täyttämään niitä. Käytä tätä hyödyksesi haastattelutilanteissa; kun olet hiljaa, haastateltava luultavasti jatkaa puhumista.
- **Opettele kuuntelemaan**
Kun keskityt kuuntelemaan ja havainnoimaan haastateltavaa, pystyt esittämään parempia jatkokysymyksiä ja tarttumaan aiheisiin, jotka muuten saattaisivat vilahdtaa ohi. Valitse myös muistiinpanovälineesi niin, että ne eivät häiritse keskittymistäsi.
- **Älä puhu itsestäsi**
Vältä itsestäsi puhumista. Haastattelutilanne on haastateltavan aikaa olla huomion keskipisteenä. Toimittajan omat kokemukset ja tunteet ovat harvoin oleellisia, joten pidä ne omana tietonasi, paitsi jos uskot jonkin tiedon auttavan haastateltavan avoimuuden saavuttamisessa.
- **Jätä riittävä etäisyys**
Salli ihmiselle riittävä henkilökohtainen tila. Työtilanteissa tämä etäisyys on usein melko vakio; esimerkiksi kahvilassa pöydän tuoma välimitta on varsin sopiva haastattelutilanteeseen.
- **Hyödynnä katsekontaktin voimaa**
Katsekontakti on merkki kuuntelusta ja kiinnostuksesta, joten hyödynnä sitä työssäsi.
- **Käytä kannustavia eleitä ja ilmeitä**
Käyttäydy keskustelutilanteissa luontevasti tarjoamalla rohkaisevia eleitä ja ilmeitä tilanteen mukaan. Myötäelä haastateltavan kertomuksessa ja esitä lisäkysymyksiä tarpeen mukaan.
- **Pysy tyynenä tunnepurkauksissa**
Älä lähde mukaan haastateltavan tunnemyrskyihin. Tyynenä pysyvä toimittaja tarjoaa haastateltavalle mahdollisuuden kerätä itsensä, eikä voimista vallitsevaa tunnetilaa.
- **Mieti, miten itse toivoisit toisen asemassa**
Hankalissa tai yllättävissä tilanteissa on usein parasta toimia luonnollisesti; mieti miten itse toivoisin tilanteen etenevän ja toimi sen mukaisesti.
- **Pidä luottamuksella kerrotut asiat omana tietonasi**
Älä jaa haastateltavan luottamuksella kertovia asioita kumppanille tai ystävillesi. Piirit ovat pienet ja aina on olemassa riski, että tieto lähtee leviämään.
- **Suosi tarkastuslukua**
Anna juttu aina tarkastettavaksi haastateltavalle, pyysivät he sitä tai eivät. Näin minimoit asiavirheiden syntymisen ja huolehdi jutun laadukkuudesta.
- **Huolehdi ammattiuskottavuudestasi**
Pysy sovituissa aikatauluissa niin tapaamisten kuin juttujen palautustenkin suhteen. Huolehdi aina jutun olevan laadukas ja vapaa asiavirheistä ennen julkaisua.
- **Harjoittele tekemällä; työ opettaa**
Lähes kaikessa tulee paremmaksi harjoittelemalla, niin myös kuuntelemisessa, kirjoittamisessa, kuvaamisessa ja muussa toimittajan työssä.

6 Pohdinta

#LOVEMEASIAM on produktina viihteellinen vaikkakin kantaaottava. Sen on ennen kaikkea tarkoitus saada aikaiseksi hyvää mieltä ja positiivista suhtautumista ihmisiin. Se on kuitenkin vain pieni projekti sosiaalisen median valtavassa materiaalivalikoimassa, eikä sen tulevaa vaikutusta tai vaikuttamattomuutta voi vielä arvioida luotettavasti. Projektin

suunnittelulla ja toteutuksella on kuitenkin ollut valtava merkitys minulle toimittajana, sillä se oli kokemuksena tyypillisestä haastattelutilanteesta poikkeava. Videosarjan tuottaminen opetti minulle paitsi teknisiä taitoja myös paljon siitä, miten ihmisten välinen vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot vaikuttavat projektin onnistumiseen.

Monesti sosiaalinen lahjakkuus nähdään ihmiselle ominaisena piirteenä; joko sen osaa tai ei. Todellisuudessa vuorovaikutus ja sosiaalinen kanssakäyminen ovat kuitenkin opeteltavissa olevia taitoja. Kyky tervehtiä miellyttävästi, esittää asiansa uskottavasti, toimia varmoin ottein ja päättäväisesti on opittavissa. Kyky kuunnella ja tarkkailla haastateltavaa aktiivisesti ja myötäelää on opittavissa. Mielestäni niitä olisi myös syytä opettaa. Uskon jokaisen toimittajan hyötyvän harjoituksista, jotka opettavat lähestymään ihmistä tai kuuntelemaan, kannustamaan ja tarkkailemaan haastateltavaa.

Koen onnistuneeni projektin suhteen etenkin sen visuaalisessa ilmeessä. Värimaailma, kuvakoot ja fonttivalinta onnistuivat mielestäni hyvin, ja valotuksen suhteen tapahtui paljon kehitystä ensimmäisestä kuvauspäivästä viimeiseen. Ensimmäisen kuvattavan kohdalla kuvasin erittäin kauniin kohtauksen, jossa hän istui lattialla ja katsoi kohti kameraa. Editointivaiheessa tämä kuva kuitenkin karsiutui julkaisusta, sillä valojen asennon ansiosta kuvattavan toiseen silmään heijastui varjo, joka muistutti mustelmaa. En ollut huomannut varjon rajuutta kuvaustilanteessa eikä sille ollut juurikaan tehtävissä enää editointitilassa. Tämä opetti minut kiinnittämään enemmän huomiota valaistukseen jo kuvaustilanteessa.

Olen tyytyväinen myös kuvauksissa vallinneeseen tunnelmaan ja kuvattavien kanssa käytyihin avoimiin ja rentoihin kanssakäymisiin. Otin positiivisena merkinä myös sen, miten avoimesti kuvattavat päätyivät kertomaan heille henkilökohtaisista asioista oma-aloitteisesti. Lisäksi sain kuvattavilta suoraa, positiivista palautetta kuvausten tunnelmasta. Huomasin ajan olevan merkittävä tekijä tässäkin asiassa. Esimerkkinä tästä ovat tilanteet, jolloin kuvattava koki alushousujen riisumisen liian jännittäväksi, joten ohitimme tämän vaiheen ja kuvasin tovin esimerkiksi kasvoja. Kun asialle annettiin aikaa, vaikka vain kymmenen minuuttia, kuvattavat päätyivät riisuutumaan oma-aloitteisesti ja kertoivat tilanteen tuntuvan riittävän mukavalta ja helpolta. Tällainen tilanne olisi varmasti edennyt toisin, jos ylimääräisiä minuitteja ei olisi ollut. Koin onnistumiseksi myös sen, miten positiivisella mielellä kuvattavat olivat tilanteen päätyttyä. Oli hienoa saada kiitosta rennosta ilmapiiristä ja myöhemmin myös kuvatusta materiaalista.

Projektin aikana löysin osaamisestani myös useita kehityskohteita. Laitteiston tekniikka on asia, jonka hallinnassa on edelleen paljon kehitettävää. Kuvausten aikana kohtasin ongelman esimerkiksi muistikortin kanssa, kun ennen yhteen sopineet kamera ja kortti eivät yllättäen toimineetkaan yhdessä. Onneksi hyvin usein ratkaisu teknisiin ongelmiin on vain muutaman Google-haun päässä – niin myös tässä tilanteessa. Toivon oppivani kamera-tekniikan lisäksi lisää myös valaistuksesta. Sen vaikutus erilaisten tunnelmallisten asetelmien luomiseen on valtava, joten sen ymmärtäminen voi monesti olla avain onnistuneeseen teokseen. Tässä projektissa päädyin käyttämään hieman erilaista valaistusta myöhemmissä videoissa; lisäsin asetelmaan yhden tasavalohiijastimen vähentääkseni varjojen rajuutta. Myös julkaisusuunnitelman ja toteutuksen suhteen on vielä pähkailtävää.

Kaiken kaikkiaan olen kuitenkin hyvin tyytyväinen #LOVEMEASIAM-videosarjaan. Se on visuaalisesti ja idealtaan juuri sitä, mitä tavoittelin. Runsas lähikuvien käyttö, sosiaaliseen mediaan sopiva kesto ja hyvin yksinkertaistettu viesti ovat mielestäni toimivat. Jatkan produktia vielä useiden kuvattavien kautta ja pyrin tuomaan videosarjaan sitä kautta lisää monipuolisuutta.

7 Lähteet

American Eagle Outfitters, **vuosi ei näkyvissä**. Luettavissa: <https://www.ae.com/featured-aeriereal/aerie/s-cms/6890055?cm=sFI-cEUR>
Luettu: 20.5.2017

CNN, 2015. Luettavissa: <http://edition.cnn.com/2015/04/07/living/lane-bryant-im-no-angel-feat/>
Luettu: 20.5.2017

Dove, **julkaisuvuosi ei tiedossa**. Dove Real Beauty Sketches. Luettavissa: <https://www.dove.com/us/en/stories/campaigns/real-beauty-sketches.html>
Luettu: 20.5.2017

Journalistiliitto, 2013. Haastateltavan ja haastattelijan oikeudet. Luettavissa: <https://journalistiliitto.fi/fi/pelisaannot/journalistin-ohjeet/>
Luettu: 20.5.2017

Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. PS-kustannus. Keuruu.

Miettinen, J. 1984. Toimitustyö. Gaudeamus Ab. Hämeenlinna.

Pentikäinen, M. 2014. Luottamus. Kustannusosakeyhtiö Otava. Keuruu.

Raatikainen, E. 2015. Lujita luottamusta. PS-kustannus. Juva.

Liitteet

Kansi, tiivistelmä ja sisällys
Johdanto <ul style="list-style-type: none">– tavoitteet– rajaukset– toimeksiantajan esittely– prosessin kuvaus.
Tutkittava tai kehitettävä asia A <ul style="list-style-type: none">– aikaisempi tutkimus- ja kokemusperäinen tieto (tietoperusta)– ilmiön kuvaus tutkimuskohteessa– tulokset/tuotos ja kehittämissuhteet.
Tutkittava tai kehitettävä asia B <ul style="list-style-type: none">– aikaisempi tutkimus- ja kokemusperäinen tieto (tietoperusta)– ilmiön kuvaus tutkimuskohteessa– tulokset/tuotos ja kehittämissuhteet.
Pohdinta <ul style="list-style-type: none">– luotettavuus/hyödynnettävyys– yhteenveto ja johtopäätökset– oman oppimisen arviointi.
Lähteet
Liitteet